

M. D. S. B.

Oeconomisk Beskrifning /
öfver

Hjörkens Egenskaper och Nytt

I Den Allmänna Hushållningen /
Med Wederbörandes Minne /
Under

Oeconomiae PROFESSORENS, Kongl. Swenska
Wetenskaps Academiens, och Upsala Wetenskaps
Societetens LEDAMNENS /

Mr. PEHR KALMS,

Inscende,

Uti et Academiskt snille-hrcke framgifwen och offent-
lig granskning understald

af

JOHAN GRUNDBERG,

ÖSTERBOTNINGE.

I Åbo Academiens Öfre Låro-Sal för Middagen
den 7. Decembr. 1759.

Åbo, Tryckt hos Directeuren och Kongl. Boktr. i Stor-För-
stendomet Finland, JACOB MERCKELL.

VIRO Maxime Reverendo atque amplissimo

**D_N. P E T R O
K A L M,**

Oeconomiae Professore Regio & Ordinario, Reg. Acad.
Sient. Svec. ac Societ. Litter. Upsal. Membro dignissi-
mo, Horti ad Auram Acad. Praefecto maxime
inclito, Consistorii Academici adessori gra-
vissimo, Pastori in Pijkis longe
Celeberrimo,

MÆCENATI MAXIMO,

U*T grandia Vestra, Celeberrimi Domini Professo-
in sui admirationem & aestimationem rapiunt o-
quo suplices limina Vestra calcantes amplecti soletis,
licit. Hac Vestrae gratiae famae suffultam, ne miremi-
accedentis, ut ex illustri Vestro nomine bis primitiis
svadentis, Vos, Celeberrimi Domini Professores, pro
dignitatem Vestram, voluntatemque suam positis, ali-
Cujus compos factus, ardentibus suspiriis, Supremam
omnigena prosperitate cumulare, inque perenni flore,
ineatis beata Regna Poli, ceu vovet,*

MAXIME REVERENDORUM atque AM-

cliens de-
JOHANNES

VIRO Maxime Reverendo atque amplissimo*

**D_N. J A C O B O
C A D O L I N,**

S. S. Theologiæ Doctori Celeberrimo, Scient.
Nat. Professori Regio atque Ordinario, Reg. Acad.
Scientiarum Membro dignissimo, Utriusque Con-
sistorii Adfessori gravissimo, Ecclesiæ Aboën-
sis Fen. Pastori longe
Meritissimo,

MÆCENATI MAXIMO,

*res, merita, per eruditum orbem longe celebratissima,
mnes, ita vel maxime favor Vester plane singularis,
clientum Vestrorum & venerationem & amorem e-
ni, confidentiam clientis ad aram benevolentia Vestra
fœneretur lumen proprio destitutis nitore, sibi que per-
ea, qua estis benignitate, his ipsis, licet longe infra
quam gratia Vestrae particulam hand denegaturos fore;
Numen compellabit, velit Vos, Celeberrimi Professores,
tam diu conservare, donec expletis Nestoris annis*

PLISSIMORUM NOMINUM VESTRORUM

votissimus
GRUNDBERG,

VIRO Plurimum Reverendo atque Praclarissimo

D^{NO.} M^{AG.} ISRAËLI
BZORCA,

Ecclesiae quae DEO in Malax & Solfvo colligitur Pa-
stori longe meritissimo, ut Praeceptorum olim fidelissi-
mo, ita nunc Fautori & Evergetae, qua par est
pietate, colendo.

HAud longe arcessendae sunt rationes, cur Tibi, Vir
Plurimum Reverende, incomtas hasce pagellas
venerabundus consecrem. Extant enim per plurima
Tua in me beneficia, eaque non vulgaria, quibus me,
non eo duntaxat tempore, quo fidelissima Tua usus
fui informatione, sed per hos quoque annos, quos jam
ad Regiam hancce Academiam exegi amplexatus es.
Hec dum mecum reputo, mihi temperare non potui,
quin per primitias hasce meas testatam facerem men-
tem benefactorum in se collatorum non immemorem; Spe-
rans, Te, Vir Plurimum Reverende, quam offe-
ro cognominis arboris descriptionem benigne excepturum
fore, quod si facias, me felicem reputabo, & calida
vota pro perenni Tuo flore fundere, non intermittam,

PLURIMUM REVERENDI TUI NOMINIS

cultor humillimus
JOHANNES GRUNDBERG.

Råd- och Handelsmannen i Wasa
Ädel- och Högachtadt,

Herr **NIELS THÖLBERG,**

Min Högårade Morbror.

Handelsmannen där samma stades
Wälåreborne och Högwållachtad

Herr **MICHAEL BLADH,**

Min Högårade Cousin,

 Effe. Höffsade. Blad.
En. Förstling.
Af.

Min. Academiska. Arbeten.
Warda. Eder.

Min. Herr. Morbror. Och. Cousin.
Tacksamhetsgen.

Uppoffrade. Tillågnade. Och. Tildömde.
Såsem.

Ett Litet. Bedermåle.
Af.

Den. Daståteliga. Tillgifwenhet. Och. Högacktning.
Hwarmed.

Temte. Trogna. Suckar.
För.

Eder. Beståndiga. Wålgång.
Jag. Framleswer.

Min Högårade Herr Morbrors och Cousins

Edmunt Högvarmste tienare
JOHAN GRUNDBERG,

Handelsmannen i Wasa
Ureborne och Wälachtad
Herr **P E T T E R**
GRUNDBERG,
Min Huldaste Fader /

Alma Wälgärningar med skäl fodra en skuldig årkänsamhet, så kunna wi och aldrig någdare drifwas til afbördande af denna förbindelse, än då de samme warit större och of mycket gagnande: Den Huldhet och margfaldiga Omkästnad, I, min Huldaste Fader, städse haft ospard til min Wälfärds befrämjande, har warit så stor, at jag icke med tanckan än mindre med Ord kan wärdigt nog fatta des widd: Min deremot swarande Barnsliga wördnad har jag wäl med en otålig längtan och åtrå alltid önskad, at offenteligen få betyga; men när nu min Huldaste Faders frikästighet behagat öppna mig dertil et angenämt tilfälle, så blir jag stum, och mig fela ord, at wärdigt uttrycka samma: Låten derföre, Min Huldaste Fader, denna ostädade Oeconomiska Beskrifning öfwer Björcke-trädets margebanda nyttor i den Allmänna Hushållningen, den jag i djup Barnslig wördnad wägat Eder upoffra, och hwilken är en Frucht af Eder outtrötteliga Möda för mit Wäl, wara en Tolk, och som et frivilligt och otwungit wedermåle af min wäfläteliga tacksamhet för al mig ertedd Faderlig kärlek; och hugnen mig äfwen framdeles med samma huldhet, hwarmed I mig härtils alltid så ömt omfattadt, så lefwer jag någd, och under trogna Böner til den Aldrahögste för Eder beständiga Hälso och Wälgång, med fulkomlig wördnad och tilgifwenhet, til min sidsta blund framhårdar

Min Huldaste Faders

Edmjukt lydige Son
JOHAN GRUNDBERG;

Företal.

Sången okunnig och andre till äfventyrs intagne af en otillbörlig smak för alt broad som bär namn af nytte eller mera sålsynt, torde i beskrifningar öfwer någon ort, tråds, fogels, djurs, stenars m. m. beskaffenhet, nytta och bruk i det almänna lefvernet, antingen anse för en onddig nog-grankhet och roidlyf-tighet, at deribland låta inflyta, hwad å en eller flera orter i Riket redant kan wara nogsamit bekant; eller åminstone äfwen derutinnan sedra nya rön och försök: I hänseende hwar til jag el lærer af, sål sinnade, kunna wänta någon mild uttydning för dessa spåda anmärkningar, som jag här fördrifstat mig under namn af ett Academist snille yrke i dags-ljuset framgiffwa; ty jag roidgår gjerna, at deribland söga annat finnes, än broad antingen å en och annan ort kan wara de fläste hushållare redan bekant eller af roittre män för detta igenom flera deras nytta elga skrifter och rön offentliggen kungordt; dock förmoder jag, at nyttan här af icke desto mindre äger sit fulla bestånd, och des utom tror jag, det hwar och en som något hufsat sig om i hushållningen och med upmärksamhet tillsedt, huru det ena landskapets, den ena Sochnens, ja huru ofta den ena grannens hushållning och lefnads sätt är i mångt och mycket wida stilde

ifrån den andras, lär ofelbart medgifwa, at hwad å en och annan ort kan wara ett almant hushålls grep, kan å andra orter wara, antingen endast ibland några hushållare öfligt eller och aldeles obekant; tilfölje hwar af en urskilning wid dylika beskrifningar på alment bekanta och aldeles obekanta saker, ej utan swårighet kan wara practicabel; aldenstund derutinnan kunde af författaren dymedelt lätteligen blifwa sådant utelemnat, som ofta torde wara af långt större värde och nytta i det almenna lefwernet, än det som i en sådan händelse blifwit ansedt för något nytt och såsom något märckwärdigt anfördt; at förtiga, det en fullständig beskrifning öfwer något allters egenskaper och nytta i Natursens Rike, hwilckens art och beskaffenhet kräwer en noga afskildring på allt hwad dertill egenteligen hörer, ej kan tola en sådan saltum, at jag så må tala: så synes med fullt skäl, utan uprepande af widlyftigare bewis, derifrån ej böra utgalkas eller uteslutas hwad som dertill hörer, det ware antingen mera eller mindre kunbart; hålft det genom sådana beskrifningar påsyftada ändamål äfwen eljest torde söga årnås: Detta har ock varit orsaken, hwarföre jag i denna min korta och ensaldiga Oeconomiska beskrifning öfwer Björcke trädet margehanda nyttor och bruk i det almenna Samhället ej allenast något omständigare omrört, hwad jag förment wara af något besynnerligt värde eller ock mindre kunbart; utan ock kort dock tydeligen anfördt, hwad jag åter ansedt wara antingen mindre angelägit eller nog allment bekant: Och ehuru wäl jag wid detta arbetets författande, ej haft någon möda ospard, at upslå och genom ögna alla de Auctoror jag kunnat öfwerkomma, och jag antingen sielf wetat, eller af andra sådt kunskap om, hafwa något skrifwit om Björcke trädet, til at deras så utgalka, hwad som hörde til mit fram; så utgifwer jag dock här icke denna min Oeconomiska beskrifning så fullständig, at icke flera egenskaper och nyttor, rörande Björcke trädet kunna wara en annan Hushållare bekanta, samt at än
lång

långt flera torde framdeles kunna upptäckas, än dem jag här
 ansjördt och hast tillsälle at utredna; hwilket jag dock hoppas et
 skal lända arbetet til någon last, mindre föringa ämnets värde.
 I öfrigit tillror jag mig den benägne och orwäldige läsarens
 mildrande uttydning och blida omdömme.

§. 1.

Det träd, hwars nyttor och egenstaper jag mig här föres
 tagit at utlöra, växer wiltdt öfwer alt i Swea Rike,
 Finland, Lappland och Osterkorn, och heter på wårt
 Swenska tungomål Björck: Lappar kallar det Säte: Fin-
 nen Koivu: Tysken Birke oder Birke-baum: Engels-
 man Birch, or Birch-tree: Dansken Birk: Polacken Brzo-
 za; Ryssen Beresnit: Fransman le Boulau: Theophrastus
 på Grakiska *Σκουδα*, hos Latiniska Auctores och Botanicos
 har thet af ålder warit och är bekant, under namn af *Betula*;
 förmenandes någre, at den blifwit så kalladt af det Latiniska
 ordet *bitumen*, på swenska bäck, tjära eller kåda, som af detta trä-
 det skal kunna utkofas, hwilket Plinius Hist. nat. L. 16. c.
 18. intygar: andre åter härleda det af Latiniska ordet *batuere* i.
 e. *cædere*, sv. slå, prygla, emedan af detta trädets smidiga
 quistar almånt tilredas ett godt tuchtans ris, så för menniskjor,
 som ock för ofskälige Creatur, hwilket at beteckna, det ock fordom
 blifwit burit fram för Magistrats Personer, och til hwilket be-
 хот smidiga quistar än i dag af Förälldrar, Läromästare och
 andre brukas, hwarsföre den ock af en del plågar kalla *Wijshetenes-*
trä: Se Bauh. pin. 427.

Jag lämnar dock dese meningar i sitt värde; aldenstund
 det icke så egenteligen hörer til min försats och begiörrer mig
 närmare til sjelwa afhandlingen. Utom Swerige och Finland

finnes wår wänliga Björck äfwen wåra wäldt mäst i alla länder uti Europa; ja wansedt fjölded är i Grönland så häftig: at ganska få växter der kunna komma fort, är dock Björcken ett af de ganska få trån som der finnes. På Island är Björcken nästan det enda träslag, som der växer, dock nästan aldrig stort höckare, än en arm, Se Horreboros Island. p. 95. Likaledes finnes den i största myckenhet i den Norra delen af America. På öfwersta högderne af wåra Lappiska fjäll kan den ock för den häftiga kölden och blåsten skuld nästan aldrig komma til någon högd, wärsöre den ock är der nog sällsynt.

Enligt Herr Arch. och Ridd. C. Linnæi Flora svec. hafwa wi i Sverige 2:ne species eller slag af Björck; nämligen, *Betula (alba)* Foliis ovatis acuminatis serratis, Flor. svec. 859 (776) och *Betula (nana)* Foliis orbiculatis crenatis, ibid. 860. (777) hwad den sednare anbelangar, som af större delen Botaniceis kallas *Betula nana* eller *Pumila* sv. rysspris, klingris, Själlrapa Fredags Bidet, i Österbota Själl Björck, och på Lappiska Skirre eller Skerre, Se Linn. Flor. sv. l. c. så går jag den i tysthet förbi, aldenstund den är tilförene uti ett Academiskt arbete under Herr Arch. och Ridd. Linnæi insende af Doct. Klats beskrefwen och utgifwen i Upsala 1743. Uppehållandes mig nu endast wid det af mig först omtalte slaget: Linnæi Flor sv. 859. (776) Flor. Lapp. 341. Hort. Cliff. 442. af denna enda hafwer wäl Doctor Linder i sin Flora Wiksbergenski gjordt flera species, om hwilka, ehuru wäl de af Botaniceis ej annorlunda, blifwa ansedde är såsom blåta varieteter, jag dock wil här lämna en kort underrättelse, hållt det för goda hushållare ej är onödigt at hafwa sig bekant, och är förnämligast följande: (a) *Betula Folio rotundiore ramis pendentibus*, växer altid til någon ansenlig högd, utspidandes des grenar och qwislar, hwilka öfwerdragne med en nog jämn och

och stråf bart, stoka ned åt, bära närmast randa blad, wår
 randes dese speda qwislar merendels hwarf så smidiga ej hel
 ler så fega, som på annan Björck, kallas af Landtman Sång-
 björck, lot-björck. (β) *Betula folio candido latiore acumi-
 nato*, har breda, glatta och spegiga blad, til färgen på den afwaga
 sidan något slötande på hwiit samt det bruna näsret på de fr
 naste qwislar gemenligen med små hwiita fläckar påsprängt,
 kallas på finska *Kauwus, Koivu* (γ) *Betula Fragilis*, fo-
 lio subnigro lanuginoso, växer merendels på watu stuka el-
 ler; mycket torra och utmagra ställen, barken ser ut som trädet
 skulle hafwa fråstan, eller watusot, bladen något swartachtige och
 på ytterra sidan liksom med dwärgsnät betäckt, trädet är
 nog qwisstefult och stört, giswer ej så stark wärma som annan björck,
 är til warachtigt träwirke ej heller så tjenlig, låter dock tälja
 och höfla sig som spegelglas, kallas af Landman Glas-björck:
 och (δ) *Betula saxatilis terminalis folio obhongo*, sv. Kart-
 björck, Masur-björck: bär aflånga blad, och är af all
 Björck den hårdaste, fastaste och segaste, står söga eller aldrig
 at råt klyswas; af des stam och bål, samt qwislar och rot
 hämas den så kallade Mazurn, hwaras trädet och sådt sit
 namn: Dese D. Linders *Species och Botanicorum* varieteter
 äro til fructification och bloma af enahanda beskaffenhet med
 all annan Björck, och söras allesammans af *Botanicis* til
monœciam Tetrandriam (Samfulle och Fyrmåningar).

Swad för löfrigit Björcke trädets Botaniska beskrifning
 anbelangar, så behöfwer jag dermed så mycket mindre uppehål-
 la mig, som den ej allenast sörut af de flåsta *Botanicis* är
 giswen, utan och det minsta barn wet at urskilja Björcke
 trädet ifrå andra trädslag.

Trädet tager til goda måst all slags jord, och växer
 så wäl å sidlän marek, som i höglän och fet jordmån, wa-
 randes dock gemenligen de Björckar, som wäxa på sidlän

ställe täte, vinde, hårde och swåre att klyfwas, och dersöre til alla sådane arbeten dugeliga, som fodra segt och starkt wirke; men deremot åter de Björckar, som wåxa i höglant och fet formån gemenligen rät klusne, sköre och således tjenligast til alla handa lätt och wackert arbete: gemenligen hålla en del hushållare så söre, at Björcken skall merendels utwisa en nog mager jordmån; hvarsöre och de, som plåga uptaga nytt land til lijnplantering gjerna undfly sådana ställen, der Björck växer, eller nyligen vuxit. At den kan hålla til goda en mager jordmån, ser man och deraf, at man ofta finner stora trån deraf wåxa i idel flygland, der inga andra trån gjerna komma fort: med andre löstrån trifs Björcketrådet och mycket wål; men ihwarest Gran, Furu och Ene-buskar taga til och frodigt wåxa, der måste Björcken gifwa tapt, och småningom gå ut: af wåra wildt wåxande löstrån är Björcken ibland de första, som om wåren utbreda sina lös, hwilcket här wid Åbo sker gemenligen emellan de sista dagarne i Aprill och den 15. Maij alt som wåderleken är; samt förblifwa på trädet qwarsttande långt in på hösten, gemenligen falla des lös wid Åbo, emellan den 1. och 20 October: den blomstras här på orten uti sednare delen af April eller första början af Maij, alt efter: det wåren tidigare eller sednare infinner sig, och des frö mogna om hösten då kornet blir mögit, här wid Åbo plågar des frö falla gemenligen wid Bartholomæi tid: Storleken är åfwen efter Climater, och formån föränderlig, jemsör Herr Arch. Linn. Flor. Lapp. 431. ofta til 20 alnars högd och mera, ja man finner af Stockholms Post-tidningar N:o 99. för åhr 1755 bewis på en Björck uti Rätwils Sochn, som vuxit til 27. alnars högd, hvars stubbe war wid roten 8 alnar omkring, qwistarne wid läggen 3 alnar tjocka, buro en karl 15 alnar ifrå stammen; hång-qwistarne tjocka som tobacks suören, 4 alnar långa, des widd med lösbe

lösbetäckning sträckte sig til 102 alnar: Samma Björck skal blifwit planterat dit år 1620.

§. 2.

Förinnan jag begifwer mig at tala om Björcketrädets mångahanda nyttor och bruk, wil jag här, at bibehålla en någorlunda ordning, först orda, om des plantering och detta sker på åtskillit sätt: updragande af frön; Trågårdmästare plåga så i frydd som trågårdar utplantera Björcke trädet til Håckar och spåkerban, hwar til de äro nog tjenliga, enär de blifwa rätteligen handterade och pugade, samt Håckarne på tilbörlligt wis inrättade och anlagde; men äro nog ofta den olågenheten underkastade, at löfwen af Insecter somlige år mycket illa skadas, så at den dersöre ser mindre behagelig ut: åfwenledes bruka en del hushållare genast ifrån frön updraga lefwande gårdesgårdar af Björck på följande sätt: man gräfwer ett diken twårhands djupt hwaruti Björcke fröet lätteligen stadnar och grov, i sakk der äro några stora och fröbårande Björckar i någden, men i brist deraf, samlas frön och sås hit på sätt som straxt nedan söre skal nämnas: om der är swart mylla eller sand botn gro de lätt; men är där lera, så lägges ris deruti och swedjas, då fröet wisar sig nästa år ymnigt i den sträckning diket är gräfwit; skulle man tycka at de upkomne spåda Björcketelningar stå för tått tillsammans, så kunna de öfwerflödiga skott och telningar warsomt upryckas, på det de öfriga, som äro årnade at stå qwar til at upskjuta och formera den anlagde Håcken, derigenom ej måtte taga någon skada, hwilka sedermera då de hunnit til någon årfordelig stadga, på wanligt sätt pussas och klippas, på det Håcken dymedelst måtte blifwa nog fast och tåt; Se widare här om Stenbjörsons jordmång och Brauners Skogst. p. 107.

At så en myckenhet Björcke-trån, kan man och för

försara dermed sålunda; man samlar fröet om hösten
 då kornet är mognadt, hwilket beqvämlige sker, då man
 kugger sig fröfulla lösqwistar, de samma i kårswar hopbinder
 och uphänger at torkas, då fröet lätteligen sedermera kan af-
 tagas och i en stor myckenhet samlas, samt ifall något omogit
 frö deribland wore, kan det dock föras hem, att widare efter-
 åt så mognas; Sedan fröet således är samlat, ufsår man
 det, antingen och häfst om hösten, eller om man förr ej hinnet,
 om våren uti en tilredd jord, antingen med spada, hacka el-
 ler ärder, så at den är nog lös och lucker; fröna krakas löst
 neder och sedermera uti starkt torcka watnas, liksom i en annet trä-
 skola: Dalm. Sw. Landt. p. 66. man kan ock af bryta de
 mogna qwistar hängadem på störrar i den tilredde planterings jorden,
 då de så sig stekwa: Se von Rhors Landt sw. p. 689. Ur mar-
 ken swedd ehwarest Björck frön skola ufsås, så kan ufså-
 ningen med desto större fördel och mera wishet om deras sna-
 rare upkommande ske, fast det wore på sådane ställen der
 knapt andra trån wilja fort; ty Björcken är mindre granlaga
 om jormån och trifs öfwer alt, allenast den af barkstogen icks
 blifwer förqwärdet; erfarenheten har margfalleligen wist, så hos
 oss som i Norra America och annorstädes, at så snart mar-
 ken på något ställe blifwit bränd eller swediat, der Björckar
 stått någorlunda i någden, har kort tid der efter en oändelig myc-
 kenhet små Björckar uprunnit uhr den brända jorden, dit de
 af förberörde björckar blifwit sådde med wädret: på sådana
 ställen har man ej twärt at så små plantor til tusentals: Af-
 wenledes, kan Björck frö tillika med såd ufsås i swedieland,
 dock at såden då sås mycket glest, hwarest den trifwes gan-
 ska wäl och när såden är fluxen behöfwer den ej annat än
 bestedas från boskapen, in tills den blifwer en samn hög,
 och det åtminstone i 2 eller 3 år, då öfwenliga Creatur
 böra dit släppas för än långt in på sammaren; och äro här
 stor

stat dertill de tjenligaste, ty de skona Björcken; när desse såles
des blifwa et par samnar höga, utgalras de, at de måge wåra
stora: Sedan de nu til någon storlek hunnit och man wil
bruka dem til lösbrytningar, afhugges topparne, dock ej mer än
en tredjedel til des högd, och hwarje green i samma propor-
tion, hwarwid de afhugna ändar på det qwarstående trädet, ej
allenast hugges sneda och sluttande, at regn desto snarare må af-
rinna, utan ock i fall de äro mycket tjocka, med ler, eller en
trasa doppad i tjära öfwerdrages, då Björcken sedan tager Cro-
na, och är lika tjenlig til näfwer-flånge, och efter några år til
nya lösbrytningar; men är trädet ämnat till slög, så bör det ej
röras; när Björck hugges i en skog til wed eller annat, böra
alltid några wissa stora trån lämnas qwar, at medelst fröande
skaffa ny skog igen: Blifwa frön utsädde i en sådan jord-
mån, som den Björcken wårte uti, hwaraf de blifwit tagne,
så lyckas utsåningen gemenligen bäst: Dristade man sig at an-
förtro swedlandet i bondens händer, så wore wäl det säkraste och
lättaste sättet til Björckens plantering, hwilket är ett ibland de
nyttigaste trån i alla slögde arbeten, i anseende til des waraktighet
och seghet, hwarutinman han i wåra norra orter så wäl som
många andra träslag wida öfwerträffar de udländska *Braun*. Som
Björcken är ett ibland de finfotaste trån at flytta, när den blif-
wit något stor, emedan den drifwit sina största rötter måst lod-
rätt ned i jorden, så bör man, ifall man wil hafwa Björckar
planterade på något ställe, flytta dem dit medan plantorna äro
små, i acktagande noga hwad wid tråns flyttande eller ömsande
bör göras: men om man änteligen är angelågen, at flytta hem
ifrån skogen, och plantera någre stora Björckar, så kan det och
tåmmeligen säkert ske på följande sätt: man ser efter om somma-
ren de Björckar som äro wackra, och som wåra på sådana
ställen, där jorden är fri från stenar; om wåren i slutet af Mar-
cii, eller i början af April, medan tjällen än sitter i jorden,

Hugger man med yxa och järnstör en grop rundt omkring samma trä, ungefär 4. qvarter från stammen; när gropen blifwit en aln diup ungefär, hugges och stötes jorden bort, som är just under själwa trädet, dock at en jordklimp lämnes af 3. eller 4. qvarters tjocklek eller djuplek och den widd som för nämndes, tjäl- lan håller då jorden fast wid roten, hwilket trä sedan tillika med jordklimpen warfamt kan med häst söras til det stället man wil hafwa det planterat, och der sättas i de gropar man för det låtit upkasta, hafwandes lös god mull til redds, at fylla omkring klimpen, som är kring roten: Detta förrättas gjerna i någor- lunda lindrigt wäder, at Jorden desto bättre må kunna tiltrampas: Man har sedt i Petersburg hela långa Alleer med Björckor bliwit så lunda på en wåhr planterade, utan at en enda gått ut. Man kan och tåmmeligen lätt forplanta Björckor, om man up söker sådana stammar där en myckenhet stott eller tel- ningar upslagit från roten rundt omkring stammen; dessa uptages så, at något af roten eller stammen, derur de wåxa, blir qwar, hwilket i jorden nedsättes och på behörig sätt omläggas: högder, wå- ländige backar och berg borde updragas eller lemnas åt Björckes- skogen, och Landtmån til des cultiverande på alt uptänckeligt sätt upmuntras; jemför Herr Bar. Brauner om Skogars bruk p. 115.

§. 3.

WEn at göra en början med upräcknande af wårt Björckes-
keråds mångaldiga nyttor och bruk, så wile wi i
denna §. något först anföra om des stamm och bål,
hwartil den så wål som des grenar och groswa qwistar äro
brukbara i det allmänna lefwernet, och som deraf finnes slåt
och Mazur-rummen, så wil man ock för större redighets skull,
om bägge slagen härslådes orda: Swad det förra slaget anbelangar,
så betienar man sig i almånhet deraf ibland annat til brånst
och

och lärer oförnekneligen hwar och en kunna intyga och säga broad nytta Björckwed gör i spisen; Björcke-brånse och käl äro nästan af all wed de bästa, hwilket Hjelms erfarenheten nogsam intygar. Askan som deraf kommer, är äfwen til mångfaldigt bruk tjenlig. Til potasse sjuderit är den skön, och sedan luten deraf bliswit utlakad, är askan til gödsel fördelachtig: hwarom kan läsas Merrens beskrifning om potasse sjuderit. Røken som samlas i skorstenarne, gifwer ock en mycken fin aska, af hwilken sedan den starkaste potaska genom utlutning winnes: jemför Herr Assessor Rudeaskiolds tal wid Præsidiij afläggande. Afwenledes hafwer den en ogemen nytta wid lärsters blekande, när den deraf gjorde luten på sätt och wijs med gran-kåda tilredd warder, som Hedman i sin berättelse om lärsters bykande och blekande förmåler; och kan äfwen af Björckaska med andra ingrediencier, (enligt berörde Auctors utsago) en god twål, tjenlig wid lärsters blekande och bykande, samt andra tilfällen med mycken besparning af talg, som ellers efter wanligt bruk plågar utgå tilredas; med luut af Björckaska skal och kunna uttagas blå fläckar utur kläden och Sidentyg: Kongl. Wett. Acad. Handl. 1747. p. 77. Björckekäl skola och wara fördelachtigare at nyttja wid ägg-järns tilredningen än stenkålen; som den, för Swerige så omisteliga, framl. Herr Directeuren EKSTRÖM säger i sitt tal wid Præsidiij afläggande p. 35. En del Bønder påstå, at om man trösknings tiden eldar Råjan med Björckwed, skall den Råg, som då bliswit tårkad, gifwa mycket hwitare mjöl, än om man dertil brukat annan slags wed. Utom denna nytta, som här hämtas af Björcketrådens användande til brånse, så weta och förståndige Hushållare at berjena sig af det samma til mångfaldigt annat behof uti allehanda slags trådwirke, emedan det är ganska hwit, segt och wackert; såsom hjul-axlar, wagnredskap, slådar och medar, knis- och stofwelkast, kläppar, råffor, hwarjehanda Åkerredskap, såsom plogkols, ristikamb,

mulspog: med ett ord, til allehanda redskap af någon styrcka:
 Herr Arch. och Ridd. LINNÆUS berättar, at de Björckar, som
 finnas på fiällen äro ganska hårda; hvarsöre man ock i synnerhet
 af dem gör knif- och yrskast, samt annat, hwartil fordras hårt
 wirke. Swarsware betiena sig ock mycket af detta träslag til åts-
 stilligt, såsom, Spinträckar, hårskar, mångaslags swarswade kä-
 ril, dosor, skator, dockor och hwarjehanda lekaker för barn m. m.
 Stråtröswarenas wandringsflaskwar och gewähr i Ryssland be-
 stå ofta af en något stadig Björckkäpp, huggen med en del af
 roten, at den på ändan har en liten klubba; dock nekär man
 ej, at ibland annat åhrligit Folk betjenar sig der af sådana
 på sina resor: En del af Bönder nyttja och Björcken i brist
 af Asp til timbar i mjölckbunckar och smöraskar, när de omsom in-
 sätta en timba af En och den andra af Björck, hwilcka se täcka och
 rätt artiga ut: Af stora, långa, raka Björckar upbygga en del
 Landtmän på skoglösa orter, uthus; jag har sielf sedt i Tmland
 och i Osterbotn i brist af tilgång på Gran och Furu, lador
 uptrimrade deras på Ungar tillika med trån af Abl och Asp in-
 blandadt; desse lador kunna wäl wahra någon tid, då de äro
 wäl täckte, fast ej så länge som de af Gran eller Furu;
 ty Björck är ett sådant träd, som wäl länge håller sig wacker
 och hårdt, då det får wara i torcka och under taak; men
 hårdar ej mycken lång tid ut, då det är yppet för rågn och
 wadm. På skoglösa orter omkring Muskou har man sedt bro-
 ar öfwer tämmeligen stora åar, upbyggde nästan hel och hålne
 häras; men de hafwa ock ej wahrat länge, innan de tarfswat
 ny omlägning och hjelp. På skoglösa orter brukas och unga
 Björckar til hummelstänger; men de rutna nog snart. Utaf
 gamla Björckestubbar tilreda sig Landtmän ett godt snöste, då
 de wäl torckas och sönderstötas; ju mjukare de då äro efter tärck-
 ningen, desto bättre: derpå swedes litet åswantil, då det blifwer
 ganska eldsängt. Gamla utruinade stubbar äro ganska sköna af
 sid

flöta sönder, och blanda ut med den jord, deri man wil p'ante-
ra allehanda nyttiga träar och örter, emedan de gifwa en förtref-
selig gödning til de sommas drifwande och wäxt.

Hwad åter Masur-Björcken anbelangar, så är den ej hel-
ler af mindre nytta för hushållare; och upräkna de gemensligt
deraf trenne slag, neml. af Roten, af sielfwa stammen och af
qwistarne: den som tages af roten hålles för den sämsta och
gröfsta, den som tages af stammen är den starkaste, och den
som sås af grenarne är den wackraste; denna är rar at finna,
och sitter i små klumpar på utgamla Björckegrenar: af denne
Masur tilredas trä-stöckar på Bössor och Pistoler, kniffkast,
kjäpp-knappar, pip-huswuden, skålar, Pocaler, stedar, klub-
bor, dosor, jemte mycket annat. På Björcken finnes stora
wäxter, af hwilcka de aldrastarkaste träskålar förfärdigas; de
finnas ofta på helt små Björckar til en osantelig storlek, ja 4.
å 5. gånger så tjocka, som trädet de sitta på: Jag har sjelf
sedt skålar af Björck-wäxt, som dragit 3. kannor; det wore
rätt wäl om någon kunde utröna, på hwad sätt hwad Björck
som behogas, måtte sås at bära sådan wäxt, ty många tusende
Björckar, som wore frokoge och odugelige, kunde man då gjöra
sig wacker winning af; men man lärer hastea swårt at gå i land
härmed, emedan twiswelsutan dese wäxter, äfwen som de, hwil-
ka finnes på Ekar och andra träar, förnämligast så sin första
början af wissa insekter, som dit lagt sina ägg, och hwadan
maskar sedan blifwit utkläcka; warandes ej så lätt, at förnä-
macten at sätta sina ägg på hwad trä man wil: *Stralenberg*
i sin beskrifning öfwer Ryßland förnämler p. 385. det samma, neml.
att i Ryßland wid Wiacka och Tomskoi, hwarest denna
wäxt af Landtmän kallas *Repytzna*, är honom berättadt, at
den skal upkomma af en mask, som emellan stammen och bare-
ken af trädet gör et hål, hwaras fasten, som derifrån utflyter,
förorsakar en sådan wäxt, skolandes samma mask i denna wäxt

febermera taga sitt hemwist; til utscende kommer denne wäxt i Ryssland närmast til Masur; men är mycket finare krusadt och har hwhita ädror, hwarföre den ock til samma behof, som Masur af Landtmän äfwen nyttias; äfwenledes berättar samma Auctor, at Landtmän, å sagde ort, af denna deras repytzna försärdiga åstelligslags små husgeråds saker, såsom skålar, skedar m. m. dem de skola giöra så tunna, at de äro genomskinlige och böjelige, och warda gemenligen gult laquerade: Sko-landes och Swarsware, emedan denne Mazur därstädes blifwer wäl betalt, weta dermed så umgås, at icke den minsta spån deras blifwer förkastadt; utan skola swarswa den ena skålen utur den andra; de der wid affallande spånor bruka de, at belägga lädor och andra saker med: Den som wil hafwa goda och starka råsskambar, yrskast m. m. kan så dem masurerade i hwad form och skapnad han helst behagar, om han med yra låter asbarka på stora och raka Björckar en rand, som är så bögd, som man wil hafwa ämnet; ty några år derefter har trädet omkring den asbarkade randen upwuxit och masurerat sig; det kan sedan lätt lässas ifrån trädet utan at hugga det neder; detta är en märckelig omständighet wid Björckskogars råtta skotsfell; men handalaget därwid lärs bättre af exempel än beskrifning: Se framl. Philos. Adjunct. Mag. Sam. Chydenii anmärkning i Rosenst. Skogst. p. 242. Herr Dalman berättar i sin Reddeja p. 165. at brända eller wid eld torckada Björckspånor, lagde i surt eller upkokadt dricka, kunna skaffa fram Utsticka.

§. 4.

BJörcke-stammen beklådes af harken och nästret, som be-
warar trädet för all utwärtens wäldsamhet och åkomma;
den är ofta öfwerdragen med hängande lös och jämnväl-
les ibland der wid såttad swamp och kårk, om hwilckas nyttor
ny

nu något bör omsörmas: Hwad barken widkommer, så betöna sig Garware deraf, at barka sina hudar: Lappen umgås därmed sålunda: huden stoppas i ljumt wättn, och gräfs sedermera i en worå af des kåsa, hwarmed dageligen så sortaras tils håren begynna aflåsna; då de än ytteligare med ett der til tjenligt järn affkrapas: andre för at winna tiden affkrapa håren genast, då huden är rå, med en knif; sedan huden således är tilred, kokas den inre färska och uti stycken sönderflurna Björckbarken uti rent wättn en half timmas tid, hwarpå den sedan lämnas at stå tils det blir ljumt, då huden indäppas, hwarmed sortaras andra och tredje dagen i samma upwärmda wättn, sedan tärckas huden i fria lusten på et skugrict ställe; detta således tilredda lädret håller Lappen för bättre än alt annat läder, emedan det bättre står emot wättn och rötta: Se LINN. Flor. Lapp. 341. wid fiskredskaps särgande är åfwen barken brukelig, då den kokas tillsammans med lut af Björckaska och liket tjära: Kongl. Wet. Acad. Handl. för åhr 1748. p. 138. Vägges grantottar och granbark dertil, så tros at de än mera skola förwara fiskredskaperne emot rötta: *Sam. Chydenius.* Den nytta såleds särgade fiske-bragder hafwa framsför de ofärgade, har jag flera gånger ärsarit; det bidrager ej allmest der til, at fisken för des nära likhet med wättnet desto bättre går på nätet; utan åfwen gör det garnet fastare och starkare, i det det otvinnade garnet då ej så lätteligen, som annors, uxlurswas: Björck- eller Ek-bark lagde i dresbäckar med hwarf af strö eller hästgödning deremellan, gör at hettan då är mycket jämnare och wahrar mycket längre, än om man brukar strö allena. Se Wett. Acad. Handl. för år 1741. p. 115. Det innersta af Björckbarken sammanmalad med korn, bakas uti dyr tid, til bröd af fattigt solet, som Rajus och andra Utlänningar striswa; dock har jag mig ej bekant, at man på något ställe här i Finland betjenar sig af den samma der til, utan man finner wid sådana tillfällen

nera sin räkning wid Tallbarcken. I Norrige gifwes sönderstöd Björckbarck blandat med litet Mjöl til födo åt säår i söder-brist.

Närmast barcken sitter näsret, som beqwämligast kan astagas om wahren, sedan lakan wänt igen at rinna; dock är til at märcka det den icke alla år löper lika, orsaken dertil föregifwa Landtmän wara höstetjölden, hwilcken om den kommer för än Björcken säde wintersödan, det är, årsordelig fast af jorden, skall året derpå blifwa litet eller intet näsret; men i annor händelse ymnigt; växandes och 3. gångde igen, så at å en och samma Björck kunna flera särstilla näsretslängningar ske; hwarefter den i knippor lägges til at torckas och förwaras til åtskilligt behof. Lappen och Finnarne weta försärdiga sig kårgar och skor af långa smala näsrettslimsor, dem de på et ganska behändigt sätt flå af trädet, at de blifwa många sammar långa, och likna smala band, hwilcka til skor, kårgar, matsäckar m. m. på et besynnerligt sätt hopsättas, at det ligger som i rutor, och ser ut, som det hade warit hopwäswit: äsven och försärdigas af näsret smörastar, kniffkast, rep, talkar, öskar, askar och åtskillige slags dosor, som se rätt täcka ut, m. m. Fl. Lapp. 292. Ja, näsret tjénar Lappen ofta både för järn och koppar, då han i den samma förwarar och upwärmer sin mat, och behöfwer således icke fruchta för ett hälsan skadeligt årg, som ofta gjör det bekanta Ordspråket, Mors in olla, til en bedröfwelig sanning: Trotzel l. c. näsret är et bland de behändigaste, at tända under weden med; i Northumberland i England brukas det i ställe för tyrswe wid liustrande: annorstädes betjénar man sig deraf til sackor i brist af annat; af gammal näsret sås genom brännande under pannor, eller på andra sätt, den finaste Kimrök, tjénande til swärta för Boktryckare, Målare, til skorvar ic. Likaledes får man af gammal näsret, anten allena eller blandat med Sawatram (Ledum Palústre) den så kallade Ryssoljan, som brukas til Zuchts och annat laders beredande, samt til

Wagn

Wagnsmörja, utom til åtskilligt i medicine; bland åtskillige sätt at bränna den, är detta et: man tager gammalt nås-
wer, ju äldre ju bättre, skär den i stycken, och sätter samma
stycken på kant ned i en Grytbotn, det ena stycket bredde
wid det andra, samt så tätt man kan plugga och drifwa
dem tilhopa, öfwer hela Grytbotn: öfwer Grytan lägges
sedan ett bråde, som täcker den samma jämt; midt uppå
samma bråde bör wara ett hål, hwarigenom Oljan skal
rinna ut; derefter gräfwes en grop i jorden, deri en stens-
skål eller annat käril sättes; deröfwer stjälper man Gry-
tan, så at brådet eller läcket är nederst, men botnen af
Grytan up åt; smetar sedan och stryker med ler rundt
omkring Grytbrådden emellan brådet eller läcket, at
intet wäder eller luft på något sätt må komma derige-
nom, ty der det sker gör man sig säfångt hopp om at
bekomma någon Olja, och är det gemenligen et teckn, at
om man icke får någon Olja, det hål eller öfning då
warit någonstads för wädret emellan brådet och Grytbråds-
den. När man nu så har smörgt med ler emellan brå-
det och Grytbotnet, fortfar man med brännandet 5. eller flera
timmar, då Oljan flyter utur nåsret ned igenom hålet uti
skålen, som är der under, hwilcken sedan kan tagas up
och förwaras: det bör man märcka, at nytt eller ungt
nåswer är aldeles odugeligit; samt at Grytorne icke skola
fara särdeles wäl af detta brännande; derföre brukas helst så-
dana, som äro gamla, och utaf hwilka man ei mera gör stort
wårde. Huru båtar, sådane som brukas öfwer alt med så stor
fördel i norra America, af nåswer skola göras, som i forssar
och åtskillige andra ställen beqwämligen kunna nyttjas, har
Herr Mag. And. Chydenius i sin Gradual Disp. om nås-
wer Båtar tydeligen omrört, och wore önskeligit, at de
en gång hos oss komme i fullt bruk. Lapparne hopsom-
ma

ma af nåfiver åt sig Råpor, under hwilcka de i starkaste regn kunna gå måst hel torra. Flor. Lapp. p. 263. Fransoerne och Indianerne i Norra America hopsy lika ledes åt sig här af stora och långa täcken eller mattor, med dem de på resor täcka öfwer sina skin-wahror, Kläder och andra saker, dem de wille hafwa förwarade för regn. Landtmån tilreda sig af Björcknåfwer så kalla de nåfwer, ryfwer, som de nyttja til Bår-pläkning och annat: här af gör Wärmlänningen sig Flaskor: Öfwen ledes skall och i Siberien deraf Flaskor tilredas på det sättet; de wrida af Björcken, när nåfren lätt aflöper, helt nåfwer, den de sedermera förse med botnar. Gmel. Siber. 169. Fåhölingar göra af detta nåfwer högt ljudande lurar, hwarmed de sin Boskap tilhopa kalla: emellan den så kallade bind och den yttra sålan på skor och stöflar lägga Bönder gemenligen lägga något nåfwer, som de förmena skola göra skona warmare och waractigare: en nåfwer såla lagd ned i stöfweln under foten, håller fötterna ganska warma om wintern. En stor del af skoflackarna göres ofta af Bönder af nåfwer.

Hwad nytta Björck-nåfret harwer wid taktäckande, til at förwara det samma ifrån dräpp och röta, wet hwar och en Hushållare; blifwer det tilförne doppat i Tjårn-watn, så är det der til ännu af en större kraft och nytta: Jämför Braunnors Skogsk. p. 77. 78. huru nåfwer tal rätt skola läggas, at de må vara i långliga tider, ja öfwer 100. år, ses på mysnämde ställe: omkring stolpändar, som stå i jorden, lägges öfwen nåfret emot röta: Til de så kallade Tollor på Fiske-nät, som uppehålla nätet rätstændes i watnet, samt til tassor hwaruti stenar lägges, at säncka nätet ned til botn, brukas och gemenligen nåfwer, och blifwa desse tollor och tassor af en del Fiskare färgade i samma luth, som näten, at dymedelst för duncfla nåfrets glans, hwaraf Fisken eljest blifwer mera flygg. Af

Af nåfven som til en wiß grad brännas weta qwin-
 folcken på Landet tugga 'et Lim tjänligt til sönderslagna
 stenkärils ihopsättande; då de ock gemenligen til styrcka
 för limningen på hwardera stycket af det sönderslagna
 kärilet; bora et emot hwartannat swarande hål, hwariges
 nom tråd sedermera trådes til kärilets ihopbindande, som
 ock sidst betäckes med samma slags lim; detta lim är ock
 så fast, at det af det hetaste watnet ej kan upblötas. Tra-
 gus, Lonicerus och C. Bauhinus intyga, at de gamla,
 för än Pappers-bruk blef uptåkt, hafwa i det stället nyt-
 tjat nåfwer af Björck: Jag har sielf sedt, säger Tra-
 gus i Staden Chur i Swiçzerland några verser utur Wir-
 gilius skrefne på Björckenåfwer: In Actis Petropolitanis
 T. x. p. 449. läses; at uti Siberien har man funnit
 gamla Böcker bestående af Björck-nåfwer fullskrefne med
 Calmuckiska Bokstäfwer, hwilcket bestyrcker Tragi berät-
 telse Det är och bekant, at den lufuiga Psalmen Num.
 41. i wår Swänfka Psalmbok, eller *Eja mit hjerta rätt
 innerlig ic. fordom kallades nåfwerwijsa, emedan des första
 Sammanfatterfka Elsa Anders dotter skall först hafwa up-
 satt och skrifwit honom på nåfwer.*

Hwad nu detta Trädets Laf anbelangar, så brukas
 de i brist på tjenligare underhåll, om Winteren til Foder
 för Renar, Koor, Fäår, Getter m. m. och skal dertil wa-
 ra tjenligare och bättre än Laf af Gran och Tall; men fins
 nes sållan i någon myckenhet.

På gamla Björckar finnes ei sållan en myckenhet
 Swampar, hwilcka hwad nytta i Hushålningen angår, ge-
 menligen äro af trenne slag (1). Fneß-swampen (Boletus
 Fomentarius) är den förnämsta och bekantaste; det wore
 wäl om någon kunde finna på et behändigt sätt at plan-
 tera sådane Swampar på alla gamla Björck-stubbar och

stöckar, ty utom det at godt Knöske är långt beqvämare och smygare, at bruka til Eldföre, än Sköre, skulle våra Pappers-bruk wäl behöfwa de linne-flutar, som ärligen til sköre brännas S. Chyd. (2). är en brun, hård och spröd swamp, (Boletus igniarius). som äfwen torkat är nyckel eldfångd, och brukas i nödfall, som Knöske: Jag tror, om man pulveriserade denna Swamp, sedan den blifwit wäl tårkad, och lade den i Skördosa, torde den göra samma gagn: (3). är en mjuk genom hwit och seg Swamp (Boletus faberosus) deraf förfärdigas de bästa Flöten på metrefwar, den brukas och til nåldynor; uti denna kunna ock behändigt allehanda former til Tennsjuterije tryckas.

S. 5.

Sedan wi i föregående S. forteligen omständigt de es genskaper och nyttor en Hushållare kan göra sig af Björck-barck, Näfwer, Laf m. m. så skola wi i denna S. undersöka hwartil des spådare Qwistar, Löf, Blommar och Knäppar kunna wara tjenliga i den Almåna Hushållningen: Grenarne tillika med de små telningar brukas nog alment til band och widjor, rep- och Fiskare-kångar, Hummer-tinor, Håst-spön; uti Tyskland, Norra America och annorstädes i brist af båttré til Tunband, Stel-spett; och finnes de gemenligen på öppna Orter der wädret fädt spela fritt, segare; men på skog-rika ställen skörare: Uti Ingermanland och Estland, föres Björck-ris om Winterten i stora knippar ut på Åkrarne, der de sedan om Sommaren upbrännas, och Åskan fringsprides til at göda jorden; sker detta brännande med försigtighet, kan det hafwa sin goda nytta; annors kan det alt för starkt mårsla ut jorden. På många ställen i Ryssland bestå Lider och andra Uthus-wäggar endast af hopwidna Björckwidjor.

Af de Löfrika Qwistar gjöres bade- och sope-qwastar; dock är icke allslags Björck-löf lika tjenlig til bad-qwastar; Finnar gjöra åtskillnad emellan Sicksi-Koiwu och Rauwus-Koiwu; det förra har wäl gemenligen större och mjukare Blad eller Löf, samt Löf-rikare Grenar; men om deraf göres Bad-qwastar, slemmas det på Kroppen, då man badar sig der med, tros och förordsaka utslag: Det sednare eller Rauwus-Koiwu är det samma som af dem brukas til Qwastar: det skiljes ifrån det förra egenteligen der af, at des Blad äro ganska spetsiga och glatta, samt det bruna näsret på de finaste Qwistar, gemenligen med suå hwita fläckar besprängd, *Sam. Chydenius*. Afwenledes brukas Björck-löf på Landet til Löf-salar, Kyrckfors- och Maji stångers beprydande, sättes och i Spisen samt annorstädes omkring i Huset, at gifwa en god lucht ifrå sig, så länge de äro färskte: Blifwa dese Löf-rika Björckqwistar om Ålston hängde under Taket, taga Flugorna gemenligen sit nathärberge deri, dem man om mårgeonen tidigt, kan artig utpractice-ra, då man warsamt bär ut samma Qwistar: *LINN. ÖL. R. p. 325.* At Löf brukas til Foder åt Creaturen är alment bekant; i synnerhet må Fären af Björck-löf ganska wäl; det tärckar dem inwärtas och bewarar dem för watu-soten, nästan som Alle-Löf: Getter äta det och gerna, afwen så Lappens Renar. Blandas Björck-löf, som äro tärckande och förwarade, om Winteren ibland Alanar, så kan der af med tillsats af warmt Watn göras åt Boskapen en god Görpa, som i stora Kar ständigt stå i Fåhuset: *Ehrenmalms Res. p. 20.* Det wore fördenskuuld så mycket mera til at önska, at det som brukas i Jämtland, en gång komme i fullt bruk, nemligen at samla det nedfalna Björck-löfswet och använda det til detta behof, hålst som det, i anseende til des sedna förrutnelse, är mindre nyttigt för Gräs-wårten på

på Ångarne; då de ej allenast dymedelst skulle swara Fodret i Ladugården, utan och göra en wålgjärning emot sina med Björckskog bewurde ångar; man bör derföre, för den nytta Björck-löfvet gör wid Creaturens födande, wara derom angelågen, at man kan hafwa tillräckelig Björckskog på tjenliga ställen på sina Ågor.

Af de spåda Löfwen om Wåhren tilredas Salad: Landtman fårga utan annan tillsats både Ule och Linne med Björck-löf Gult, då de gemenligen wid Löfvet's samlande så laga, at en stor del af Blomknäpparne följer med, emedan det Gula Frö-mjålet som sitter på Knäpparne af hanarne i Blomman skola bidraga mycket til en god Fårg: Ett Ulgarnet förut betadt i Alun-watn, så blir det efter fårgningen Gult på Grönt stötande: LINN. Öl. R. 224.

Målare göra deraf äfwen så wäl som af Hasseln en Gul-fårg, som de kalla Schüttgelb, och dett sålunda; nys utspruckit Björcke-löf kokas med rent watn uti en Kittel, en timma eller mera; när det är kokadt, kastas deruti wäl sönderstöt krita och litet Alun, kokas åter och låtes sen sättja sig; det som sätter sig uptages, tårckas och brukas til Fårg; men om hårtill icke lägges någon Krita, så får man deraf en Fårg, den Målare kalla Sütgrün: Linders Fårgk. p. 81. Widare kan man och letta gult med Björck-löf, om det taget då det nys utspruckit, och kokas med Lut och någon tillsats af Alun, så blifwer deraf en skön Fårg: Äfwenledes kan man letta Ule med Björck-löf och Engeblad, (*scabiosa succisa*) man tager Engeblad, hackar sönder och strö en flo på Kettel-bott, så et et hwarf Björcke-löf, som är tagit i Maji Månad, åter en flo Engeblad, så garnet, åter Engeblad, så at de komma näst garnet; slå kallt watn derpå och låt det sachta koka, tills man ser at det fårgar, tag så af Elden och lägg låck på emedan det swalas; dock röres det om ibland; wil man hafwa det höggult

Höggult, som Pomerants Färg, så följer man Garnet i Lut; eljest följes det i watten; Se Lind. Färg. p. 90. Of Björck = löf tilredas den finaste Rinrök til Swärta för Boktryckare och Målare: Assessor Rudenskiöld. Rökten, som af Björck samlas i skorsstenarna gifwer eu mycket fin Ask, af hwilcken sedan den starkaste Potaska genom utlutning winnes. Id.

Emedan wi här i denna S. sysselsatt of som måst med upräknande af Björcke-löfswets nyttor och bruk, så är ej ur wägen gädt, at här äfwen göra ett litet ögnakast på de matkar, kråk och yr-få, som ej allenast skada, utan och upfråta och förtära detta Tråds Löf och Blad; Herr Arch. och Ridd. LINNÆUS berättar i des Öf. R. at han på Björckar sett en otrolig myckenhet af Löf-matkar, som upåto detta Tråds Blad och bygde bo til storlek, som Hattfullar; de äro förnämligast följande; *Chrysomela* Faun. sv. 415. des larva upåter så Björck-bladens undre superficies, på hwilcka den sittter, at allenast ådrorna och det fastaste på bladet med epidermide superiori eller öfwersta hinnan blir igen; här af kommer at merendels i Augusti Månad, Löfswen på Björcken se fläckuge ut; hit höra en myckenhet andra, dem man finner upräknade i Herr J. G. Forskåls Disp. kallad *Hospita Insectorum Flora*, p. 33. med hwilcke kas upnämmande jag nu ej wil uppehålla mig; de mara qwastar, som ibland finnes på Björckar, eller at Qwistarne på något ställe up i skatan wåra hel tåt tilhopa, och göra som en qwast, torde til sin första början härröra af något Insekt: En del Bønder säga, at maran ridit sådana Björckar.

Fröet och Knäpparne af Björcken tjena Orrarne til Naring och Föda; mig är berättad, at en del Landtmän plåga äfwen blanda sönderhackade Björck-knoppar i gröpet åt Hön

Hönssen, som skola deraf begiärligen äta och må bras. Björck-rötterna utgöra en god del af Gräf-swinens Winterjoda.

§. 6.

Af Björcke-trädet utflyter wid Wärens början, endå det blifwer huggit eller båradt, en käftelig Saft, hwaraf tilredes ätskilliga hälsosamma Drycker, och kokas äfwen deraf både Syrap och Säckker. at fördenskuid kunna lämna den B. L. om des hwarjehanda tilredning en någorlunda nöjachtig underrättelse, så wil jag meddela, det som jag dels sjelf sedt, dels ägdt tilfalle, at hämta ifrån flera Auktorer: Tråden gifwa ej alle är lika mycket Laka; utan somliga är mer, andre mindre, hwilcket trors härröra af samma, som förut i §. 4. om orsaken, til mer och mindre näswer-täckt anfördt är. Bästa tiden at aftappa denna Laka, och då Tråden gifwa måst deraf, är om Wären, då Snön börjar smälta, och emedan ännu någon Fräst är qwar; ju mera Snö om Wintteren och ju starckare Köld, så och ju långsammare Wären kommer, och ju längre Snön då warar, ju mera Laka gifwa Trån: wid nattfrost och klara men ej för kalla Dagar, rinner saften aldrabäst: wid Östlig Wind minskar den samma, och wid starck Hetta afstadnar den aldeles: måsta och bästa Saften fås af de Trån, som wåra på stenigt, Bergigt eller höglänt Land: på låglänta ställen är Lakan mera watuacktig och ej så söt; medelmättigt stora Trån äro til aftappning de tjenligaste; de mycket stora och gamla brukas icke gerna dertil: Inbårandet förwärtas häst midt på dagen, aldenstund wårman gör, at Saften mera insinner sig och är gemensligen då i sin starckaste rörelse; det är och icke nog, at man skär sagta i Trådet med en Knif; utan man måste bora uti Stammen på den sidan som wetter åt Sunnan, (någre bry

bry sig ej om antingen sidan wändes til Söder eller Norr,
 Väster eller Öster, utan gör hålet hwarest det sig bäst pas-
 sar) då man wid bårandet så förer Naswaren, at den stån-
 digt går upföre, på det Gasten så mycket bättre må rinna ut,
 så lagandes, at den kommer at gå en eller par tum djupt
 in i Trådet; hålet bör och icke wara långt ifrån Marcken,
 på det man icke må behöfwa så lång Rånna eller rör, til at
 låta Lakan derigenom rinna neder i det på Marcken un-
 derstående kåril; sedan holet således är gjordt, tages den närmaste
 omkring hålet sittande Barcken wäl bort, och gjöres straxt inun-
 der holet en tvärskåra, hwaruti rånnan fästes, och hwarige-
 nom Lakan sedermera rinna i det understälte kåril, som bör
 wara en Bouteille eller Läckare med Tratt försedt, på det
 råst och annan ohyra icke så lätteligen må falla dit in:
 Somliga plåga och utwåla en af de nedersta största grenar,
 och på undre sidan af den samma ej långt ifrån Stammen bora el-
 ler warsamt hugga et hål, sätta derunder en rånna, och låta lakan
 flyta derifrån ned efter rånnan i et understående kåril; man skall
 härmedelst måst få så mycket Laka, som om hålet wore på något
 annat ställe, och Trådet löper mindre fahra, at taga någon
 skada, emedan holet är på et sådant ställe, dit intet Regn el-
 ler watern så lätteligen kan komma. Andra bruka endast skå-
 ra et hol genom Barcken på stora Stammen, i hwilket sät-
 tes en Knif eller annat trästycke, at hålla holet öppet, hwar-
 ifrån de sedermera medelst et undersatt kåril emottaga den kla-
 ra wättskan, som derpå hemsöres, silas och användas til åts-
 skillige behof; men detta sättet twckes ei wara så godt, ty La-
 kan förlorar ansenligt af sin godhet och sötma, enär den städse
 kommer at rinna genom Barcken, och är detta sättet ej heller
 så gifwande som det förriga, hwilket utgihwes för wara så
 råntande, at man på det sättet skal om Wåren på en Wå-
 nad kunna tappa så mycket Gast ur Björcken, at den i wil-
 sen

ten går up emot hela Trådet med Qwistak Lof och Rötter: skåran eller hålet bör ock hwart år göras på samma sida, eljest säges Trådet dö bort om några år, sedan man huggit det rundt omkring; men då man rått umgås dermed, döer det ej, och tager näppeligen något skada fast det årligen astappas: denna således samlade Björck-laka plåga ej allenast Bønder, medan den är färsk dricka i stället för Spis-öl; utan åtskilliga af dem förwåhra den uti Källare ända til Slätter och skördetiden, då de betjena sig af den til törstens läskande, ehuru den ibland då får en art af syra: men de förnämre plåga om Wåren strax förbättra den på åtskilligt sätt, hwaraf man wil nämna ett eller annat: man tager til 3. a 4. stop Björck-laka 4. qwarter Honing wäl tillsammans blandade, hwilket sedan med litet Neglikor och Lemon-skal blandas, och kokas wid påß en Timma, då det wäl skummas: när det är tilräckeligen kokadt och sedan kallnat, lägges deruti 3. sked-blad fulla med färsk Jäst, at komma det i jäfning: när draggen satt sig på botnen, fylles det i Bouteiller, såsom andra Winer, är en frisk och Spiritueuse drif, som håller Lifwet ganfska wäl yppet; I stället för Honing kan man betjena sig af Säckor, ett Skålp. til 4. Bouteiller eller stop: man kan och göra detta Win sött med Russin, då man dymedelst får et lästeligit Russin-win: jemför *Evelyns sylv. p. m. 97. Trocz. Sk. p. 70.*

Job. Hjort i sin Disp. om våra Inlånsta åteliga Wårter, lemnar ock denna beskrifning på Björck-lakans tilredning, nemligen til hwarje 3. Kannor laka, tages 2. Skålp. Säckor, som alt sättas på Elden uti en törtent Kittel och när lagen är wid påß en stietedel bårtkokadt och man under kokningen inwisspat 6. Ägge-hwitor, at skåras med, samt affskummat alt hwad som flyter åfswanpå, tager man ock bort Ägge-hwitorne, och slår det öfriga uti ett rent kåril at swalas; när det blifwit lagomt kallt, så lägges dit en half sked jäst, som icke är bäst, och röres omkring

omkring dermed står det tils Zästen sätter sig åt botn, då silas det på et Ankar, hwarpå Spanst eller annat söt Win warrit, flarnas wäl och lägges 3. Weckor i Källaren: sedan kan det tappas i Bouteiller, sättas i Sand och brukas när man wil hela Sommaren öfwer.

Här kan jag ej undgå at influta låta 2:ne beskifningar öfwer Björckelakans tilredande, som hos en del Ståndspersoner i Nyland är i bruk, hwilka Herr Mag. Högman mig lämnat: Til en half ähm Björckelaka tages 12. Skålp. Puder-säcker och 4. Ögge-hwitor, hwilket slås tillsammans i et rent kåril eller Kitzel och wäl omwispas, samt låter det kokas tils 27. Kannor blir igen, hwilket man med en Kjöp wid inmätandet kan observera och afsmåta; då gjutes det i en torr Balja, och så het som det är lägges deruti 6. stycken Citroner söndersturna, 4. Lod Canel, 3. Lod Cardemummor wäl sönderstotta, och lämnas at stå tils det blir lagomt swalt, hwarpå slås deri 2. stop Renst-win (i brist derpå 3. stop gammalt, eller 2:ne kannor ungt Franskt-win) och 3. skedblan Zäst, samt täckes med rena täcken wäl öfwer, låtandes det så stå at jäsa i 2:ne Dugn, sedermera slås det uti en half-äm med en Winsten deruti, och låter det stå at klarna, då det strax astappas uti Bouteiller, som wäl kokas, at det ej furnar, och i Kjällare förwaras: NB. det måste wid kokningen wäl skummas all orrenlighet derifrån.

Det gjöres öfwen på et annat sätt: man tager til 15. kannor Björckelaka 5. Skålp. Säcker, och låter infoka 3:dje delen, sedermera silas det genom ett klåde i et Ankar, och när det är ljumt lägges några stekte Äpplen så heta som de äro deruti, och sättas så uti et warmt rum, at det får jäsa i 3. Dugn, och när det är utjäst, lägger man det gula skalet af 2:ne Citroner deruti och slås sedan Ankaret igen och lägges i Källaren, ehwarest det bör ligga orört i 3. Weckor, då det ses

dermera aftäppas i Bouteiller, som wäl forkas och sättas i Källaren upned wända i torr sand, så hålles den wäl; när det skall brukas, drickes det med något sönderstött Säckes i Glaset: NB. wid kokningen kan äfwen några Slagge, hwitor, dock för än Styplena blifwa inlagde, tilläggas, då det bör wäl wispas, omröras och skummas; äfwenledes kan litet god Jäst, som icke är bäst, tilläggas, at befrämja jäsningen.

Äf Björck-laka brygges Dricke, så godt som Mars-öl; man tager til en fjerdedels tunna Malt 2. 3. kanner Björck-laka, och umgås dermed på wanligit sätt, så får man derefter så godt och så mycket Dricke, som eljest efter en hel Tunna Malt; hwilket är en ansenlig besparning för Säden i swår och dyr tid. Trotz.

När Björck-lakan är mycket söt kan deraf kokas både Sirap och äfwen en art af Säckes, hwilket dock mera liknar Manna än Säckes: En Del bruka wid Lakans kokande til Sirap ingen annan kånst, än at de sätta en Gryta eller Kettel af Jern eller Kåppar på Elden, hwaruti slås ren eller aldeles oblandat Laka, hwilken utan någon tillsats kokas lykt, tills den blir så tjock, som en tunn Sirap, då den tages af Elden, sättas at kalna och förwaras til behof; andre blanda Laka af Lönn tilhopa, och förfara i öfrigit dermed som sagt är, då de bekomma mera och sötare Sirap; när besagde Sirap länge och med en sakta Eld kokas, samt at man under samma ständigt rör omkring i Pannan, tjocknar den mer och mer, och blir grynig, eller likt et Muscovad-Säckes, smakandes måst som annat Säckes: Östa sker, at när Lakan ej varit god, hwaraf man kokar Sirap, eller at man wid Siraps kokningen ej rört wäl om; eller eljest begåt något fel, man wäl til slut får en art af Säckes eller Manna; men samma har en wämjachtig smak, och nog liknad Kers-bärs-låda. At koka Säckes af Björck-laka kan mera ske för cu-
rieus-

riensite än för någon nytta, emedan den. Wed och möda som derwid användes, ej på långt när kan blifwa betalt med den lilla Quantité - säcker man erhåller, emedan Björck-lakan ej hafwer så storck förma; men ho wet, om icke medel kunde upfinnas, at få här af mera Säcker, och at gjöra et sådant Sirap och Säcker-kokande til en mera fruchbärande gren i wår Hushållning? Blifwer Björck-lakan läten i Mjölk, wid det man låter den som bäst löpa ihop til Ost, så förhinder drar den, at inga matkar wåxa i Osten.

S. 7.

Ser än jag skrider til slut med desse enfaldiga Anmärckningar, bör jag i denna S. anföra en och annan märckwärdighet, rörande Björck-trädet, dem man utan at störa den antagna Ordningen, ej så egenteligen i någon af de föregående SS. kunnat låta inslyta: I Herr Arch. och Ridd. LINNÆI Westg. N. p. 108. anföres såsom något besynnerligt twenne Flåt-björckar, dem han wid Borstena blifwit warse; desse små Björckar hade wårt upp på en stor lös Flott-tuswa, den de med sina hopslåtade rötter så fast tillsammans, at ehuru hon af Wåder eller annan händelse från Landet lös riwen ibland flöt ut på Sjön, gick hon dock ej sönder: Af denna flåt-tuswans flyttande til någondera sidan af Sjön, spådde de deromkring boende Bønder anten ofred eller något annat: Likaledes berättar samma wårde Auctor i des Fl. Lapp. p. 262 at Lappen af starkt Åskedunder skrämnd, gemenligen tager sin tillflykt til en Björck, under hwilken han låter tro sig wara mera säker, än under något annat Träd, i den tanckan tör hånda, styrcks, at han ser Björck-skog i myckenhet uprinna, der Furu- och Gran-skogen genom Ljungelden blifwit förbrände. Somliga påstå, at Ormar skola mycket gierna triswas der Björck wåxer och derföre kalla henne *Amisam Serpentibus*;

men det tyckes ej at wara så grundat, at de mera äfska det Trädet, än de måsta andra.

Jofias Simlerus i des *Descriptione Wallesia* p. 7. förmåler om en derstädes brukelig, så kallad, *Matza*, som skal wara tekn til et tilårnade upror, och således af samma beskaffenhet som hemliga Bod-kastlar: En sådan *Matza* plåga de merendels af Björck-trädet försårdiga, på följande sätt: på en ung och spåd Björck ihopknytes i en ring des Topp och öfwersta Qwistlar, hwarimellan sätttes en stång, den de så länge omkring wrida, tills de båndt den spåda Björcken med roten up ifrå Jorden, skolandes de dermed wela tillkänna gifwa, at de å samma sätt med rötter skola uprycka eller i grund utrota det onda i Fädernes-Landet; ofta laga de, at denna *Matza* får en skapnad af Människjo-Ansichte; denna *Matza* sätta de, som i denna sammangadning någon del tagit, om Natten på de ställen wid Allmänna wägar, der ganska mycket Folck gå; och när följande Dagen en myckenhet derwid sig samlat, föres den dådan ut på et Fält, och efter många Cerimonier til den ort, hwarest den bor, som förmenas wara orsaken til det onda; en och hwar tror sig då wara förbunden, at hjelpa *Matza*, och at til Fädernes-Landets fromma och bästa en almän upresning pårycka, då den brokligas egendom, ja ofta sjelfwa Lifwet gemensligen blifwer til et försonings Offer åt en uphigad och förbittrad Menighet, upoffrade; så framt han icke i tid warit omtänckt, at antingen med makt, Rådplågingar eller skäncker, stilla et sådant tilårnat upror: Den som här om åstundar en utförligare beskrifning kan det hos Auctoren, å sagde ställe, upslå och igenomläsa.

Åf Fl. *Oeconomica* läres, at Landmän med tåmmelig wisshet kunna af Björcke-löfwets tidigare och sednare utspriekande om Wären weta at råtta sig med Wår-utsådet; det och ibland hos större delen af Landtmån är öfsligit at iaktagas, och
ledes

således är Björcke-löf i detta mål ofta bättre än någon Allmanacha. Gemene man så hos oss, som äfwen i Preussen, plåga af Löfwets sittande mycket länge om Hösten på Björcken wela sluta, at den näst påföljande Winteren skal blifwa mycket sträng och kall; dock fordrar detta en nogare undersökning.

§. 8.

¶ Fterst wil jag äfwen nämna en och annan nytta, som Björcken säges hafwa med sig i Medicin: Af Näfret tilreder sig Lappen et godt Plåster, som i al Inflammation är deras endaste Medicin, och det sålunda; De dela det slåta tunna Näfret med Knif eller Nagel i åtskilliga Blad eller lameller, bortkastandes dem som sittat innerst och ytterst på Näfret, och behållandes endast det medlersta, som åter sönderdelas i mindre flisor och stycken, på hwilka de sedermera tända Eld; men utsläcka dem dock i Watern, innan de hunnit blifwa af Elden aldeles förtårde, hwarifrå de strax uptagas, då de se ut som svart bränt läder; detta således tilredda Näfret tugga de sedermera med Gran-kåda, som bör vara färsk och mjuk och ingalunda uttårkad och hård, hwarefter de knåda det emellan händerna, tills det får utseende af et råt Plåster, och kallas af dem *Karric Fl. Lapp. p. 265.*

Björck-svamppar gjorde til Pulsiver och strödde i sår eller updragne i Näsan som blöder, skal stilla Bloden hel snart; *Bech.*

Ut af Kårcken på Björcken gjöra Lapparne med Knif ett litet Klot, til storlek, som en stor Ärt, eller yttersta leden af Fingret, hwilket de tårka och förwara til behof i förefallande Sjukdomar; i synnerhet betjena de sig deraf med nytta mot Hufwud-wärck Tand-wärck, Håll och Stung, Collique och Nyg-wärck, utom andra Sjukdomar; de lägga denna Kårck på

på det sjuka stället, tända Eld på, låta brinna tills intet är kvar: Det förorsakar wål i början wårck, samt snörper ihop Huden och Senorna; men hjälper wår oftast, och anses af Lappen för en des säkraste tillflykt i bemålte Sjukdomar; Se LINN. Fl. Lapp. S. 341.

Framledne Arch. RUDBECK har med egen Hand upskrifwit i det Exemplar, han ägt af Raij Hist. Plant. p. 1410. följande: NB. Experientia propria mihi constat, quod cortex Belutæ albus & intimus, una cum ligno Quercus putrido in Pulverem redactio in Cerevisia forti vateri vase tectio coctus & ad unc. VI. vel VIII. quovis Manè epotus, medeatur ardori stomachi, & ventriculum debilem corroborat.

Simon Pauli försäkrar, at Björck-Laka helt wist borttager fråken, om man Wårgon och Afston smörjer Ansiktet dermed, samt ej stryker Gasten bort, utan låter den tårka der af sig sjelf.

Når Björckelöf om Wåren spricka ut, skola de torckade med stor fördel, kunna brukas emot Skjörbjugg, såsom Thee; åfwenledes plåga de af några samlas, torckas och kokas uti Säppa, samt åtas med god wårckan emot Guhl-sot. Dager man Björckelöf och kokar uti Watn, samt twättar der med Händer och Kropp, som af Skabb och Klåda äro beswärade, så skal man ofta blifwa denna olågenheten qwitt; det samma berättas och luten af Björckelaska gjöra.

Björckelakan utgifwes af några, i synnerhet af den berömda von Helmont, som ses af Hist. de l' Acad. des Sciences pour l'anne 1699. för en universal Medicin; åtminstone anses Björcken af många för et Lignum nephreticum, eller et uncket godt Bote-medel emot sten- och Njur-wårck: I Tyskland plåga Landets förnåmsta Herrar dageligen i Majj Wånad dricka et Glas Björckelaka, såsom et Specificum emot

mot Sten-sjukan, Colique och wärck i Njurarne; hwilket ofta strax skal gifwa lisa, och understundom med tiden läker den aldeles; til detta behof tappas lakar i Bouteiller, och åfwanpå öses en rät god Olja, hwarigenom det åstadkommes, at ej luchten får skämna denna förtreffeliga Liqueur; Jämför Trotz. m. m. p. 12.

Dwinfolcken, som få sära Fingrar af för mycket spinnande, plåga bränna Olja af torra Björck-äwistlar, och stryka derpå, hwilket läker snart; det hjälper och för söndersprukna Bröst.

Om man binder Björck-laf omkring Foten, och drager sedermera Strumpa derpå, och låter dett wara således öfwer Natten, och om man så behagar, kan man åfwen fortfara nästa Dag, såges fördrifwa Fot-swetten; men om det är så rådeligit och hålsosamt, at alltid fördrifwa footswett; så Herrar Medici säga; nog kånmar jag den, som med hwariehanda tings brukande fördref footswett; men fick i stället strax derpå wärck i armen, hwaraf han omsider satte lifwet til.

Desse äro nu de kårta Anmärckningar jag här gjordt, rörande Björcke-trådet's margehanda Egenkaper och Bruk i den Allmänna Hushålningen; hwilka och billigt gifwa oss nog anledning, at med Wirgilius til slut utropa:

O Fortunatos nimium, sua si bona inorint,
Agricolas, quibus ipsa procul discordibus armis,
Fundit humo facilem victum justissima tellus.

Tryck-fel / som böra rättas.

Pag. 1. r. 10. Kunna, läs kan. p. 2. r. 32. en annan, l. en och annan. p. 4. r. 2. fjölded l. fjölden, r. 24. Linnei l. Linnæi. r. 27. år, l. ån. p. 5. r. 20. håmas, l. hånmas. p. 8. r. 14. år, l. år. r. 17. ställen, l. ställen. p. 16. r. 9. gångdr, l. gånger. p. 30. r. 13. får, l. får.

Til Herr AUCTOREN.

A gifwa fram de Rön, som almánt Loford winna,
Och söka hjelpa till, at Rikets bästa se,
De Medel förete, som önskan ens kan hinna,
Stort Loford med sig för; det hwar och en bör ge
Herr Auctor wårde Wån, Er som nu tåks här wisa,
Hur Swenska Björcken kan, en alman nytta te;
Er möda til wårt gagn man ej bör glömma prisa,
Med hopp, at mera af Ert Lärda Arbet se;
Då och til lön derför med Lager man skall kröna
Er Hiessa, och alt godt tildela Eder än,
Med Suckan, Himlen må sidst Eder Nit belöna,
Upriktigt önskar stads Er tjenare och Wån,

JOHAN REINHOLD LOSTJERNA.